

MỘT SỐ BIỂU HIỆN LỐI SỐNG CỦA THANH NIÊN NÔNG THÔN HIỆN NAY

(Qua khảo sát tại ba tỉnh Hòa Bình, Tiền Giang và Khánh Hòa)

ThS. Bùi Thị Vân Anh

Phó Trưởng phòng Phòng Tâm lý học doanh nhân, Viện Tâm lý học.

TÓM TẮT

Nghiên cứu khảo sát về một số biểu hiện trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay được thực hiện trong hai năm 2011 - 2012. Nghiên cứu cho thấy một số biểu hiện cơ bản trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay là yêu nước, có ý chí lập thân lập nghiệp, có biểu hiện của lối sống hiện đại nhưng vẫn coi trọng các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc, bên cạnh đó, họ cũng có biểu hiện của lối sống thực tế, thực dụng. Trình độ học vấn và hoàn cảnh kinh tế, tình trạng hôn nhân là những yếu tố có tác động tới lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay.

Từ khóa: Lối sống; Thanh niên nông thôn.

Ngày nhận bài: 16/8/2012; Ngày duyệt đăng bài: 20/10/2012.

Đặt vấn đề

Lối sống là một phạm trù chỉ toàn bộ hoạt động sống của các dân tộc, các giai cấp, các nhóm xã hội, các cá nhân trong những điều kiện của một hình thái kinh tế - xã hội nhất định và biểu hiện trên các lĩnh vực của đời sống: trong lao động và hưởng thụ, trong quan hệ giữa người với người, trong sinh hoạt tinh thần và văn hoá (1).

Lối sống của thanh niên bao gồm các đặc điểm của hoạt động sống có tính chất tương đối ổn định, đặc trưng cho thanh niên. Các đặc điểm này được qui định bởi các yếu tố chủ quan như đạo đức, trình độ học vấn, giới tính, đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi... và các yếu tố khách quan như môi trường sống, môi trường làm việc và các điều kiện kinh tế, xã hội khác.

Hiện nay, do tác động của nền kinh tế thị trường, sự biến đổi của xã hội đã ảnh hưởng đến lối sống, đạo đức của một bộ phận thanh, thiếu niên. Nghiên cứu các vấn đề về lối sống để xây dựng được lối sống, đạo đức trong sáng, lành mạnh, đúng đắn, văn minh, động viên mọi người, nhất là thanh, thiếu niên nỗ lực phát huy khả năng và trí tuệ của mình đóng góp nhiều nhất cho sự nghiệp

xây dựng một đất nước “dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh” là rất cần thiết, có ý nghĩa.

Bài viết này đề cập đến một số biểu hiện trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay. Trong nghiên cứu này, lối sống của thanh niên được đánh giá trên 4 mặt:

- *Lao động, học tập*;

- *Sinh hoạt hàng ngày* (giao tiếp, mối quan hệ giữa thanh niên với gia đình và xã hội, việc sử dụng thời gian rỗi);

- *Hoạt động chính trị - xã hội* (việc tham gia của thanh niên vào các tổ chức xã hội, hoạt động xã hội);

- *Hoạt động văn hoá* (thể dục, thể thao, thẩm mỹ, giải trí...).

1. Khách thể và phương pháp nghiên cứu

Khách thể nghiên cứu

Nghiên cứu được tiến hành trên 650 khách thể là thanh niên nông thôn có tuổi đời từ 15 tuổi đến 34 tuổi, có hộ khẩu thường trú tại nông thôn, đang sống, làm việc, học tập tại nông thôn ba tỉnh Hòa Bình, Khánh Hòa, Tiền Giang vào năm 2011. Mẫu nghiên cứu được phân bố như sau:

Các tiêu chí		Số lượng	Tỉ lệ %
Giới tính	Nam	408	63,6
	Nữ	234	36,4
Hôn nhân	Chưa kết hôn	559	85,3
	Đã kết hôn	91	14,7
Tuổi trung bình	20,86		
Tỉnh	Thái Bình	160	24,6
	Hòa Bình	189	29,1
	Khánh Hòa	125	19,2
	Tiền Giang	176	27,1
Tình trạng học tập, việc làm	Đang đi học	248	39,2
	Không có việc làm ổn định	213	33,6
	Đang đi làm	158	25,0
	Chưa có việc làm	14	2,2
Tổng số		650	100

Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu chính được sử dụng là phỏng vấn cá nhân bằng bảng hỏi và phỏng vấn sâu.

2. Kết quả nghiên cứu

Kết quả nghiên cứu cho thấy một số biểu hiện trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay như sau:

2.1. Yêu nước là một trong những giá trị được thanh niên nông thôn coi trọng

Truyền thống yêu nước là một giá trị văn hóa tinh thần cao đẹp của dân tộc Việt Nam, là sức mạnh tiềm tàng, nguồn lực không bao giờ cạn trong suốt chiều dài lịch sử của dân tộc. Mặc dù Nghị quyết Trung ương 7 khoá X năm 2008 cũng nhận định: “... Một bộ phận thanh niên sống thiếu lý tưởng, giảm sút niềm tin, ít quan tâm đến tình hình đất nước”, song những năm gần đây đã xuất hiện những hình thức mới bộc lộ rất rõ ràng tình cảm yêu nước của thanh niên Việt Nam. ý thức “uống nước nhớ nguồn” của thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay được thể hiện qua những hoạt động đền ơn, đáp nghĩa do Đoàn Thanh niên và Hội liên hiệp thanh niên tổ chức. Hàng năm, Đoàn Thanh niên trên khắp các tỉnh, thành của cả nước đều tổ chức các cuộc viếng thăm các nghĩa trang liệt sỹ ở địa phương để bày tỏ lòng tri ân với những thanh niên của thế hệ trước đã hy sinh xương máu vì độc lập, tự do của Tổ quốc, vì hạnh phúc của nhân dân. Thanh niên tình nguyện đến những nơi khó khăn để chia sẻ với cộng đồng...

Trong nghiên cứu này, lòng yêu nước được chúng tôi tìm hiểu qua nhận thức đánh giá của thanh niên nông thôn về những phẩm chất quan trọng nhất đối với thanh niên hiện nay và hành động cụ thể của thanh niên trong việc tham gia các hoạt động xã hội.

Bảng 1: Những phẩm chất quan trọng nhất đối với thanh niên hiện nay

STT	Các yếu tố	ĐTB	Số TT
1	Có ý chí phấn đấu vươn lên trong học tập và lao động	3,79	1
2	Có ý thức tập thể, đoàn kết vì lợi ích chung	3,41	2
3	Có nếp sống văn minh	3,05	6
4	Có ý thức bảo vệ và cải thiện môi trường sống	2,73	11
5	Tích cực học tập nâng cao kiến thức, kinh nghiệm chuyên môn	3,08	4
6	Tôn trọng pháp luật, quy ước cộng đồng	3,07	5
7	Đấu tranh với các biểu hiện và hành vi vi phạm pháp luật	2,62	13

8	Có tinh thần tương thân, tương ái	2,43	15
9	Có lòng yêu nước, có ý chí lập thân, lập nghiệp để góp phần xây dựng đất nước	3,31	3
10	Thực hiện đầy đủ nghĩa vụ công dân khi có yêu cầu	3,01	8
11	Lao động chăm chỉ với lương tâm nghề nghiệp	2,39	17
12	Sống giản dị, tiết kiệm	2,41	16
13	Sống có trách nhiệm với bản thân và gia đình	2,85	9
14	Trung thực	3,02	7
15	Dũng cảm	2,74	10
16	Cần cù, chịu khó	2,45	14
17	Thông minh, sáng tạo	2,67	12
18	Cởi mở, hòa nhã	2,24	18
19	Thùy chung	1,90	19

Ghi chú: Trong 19 giá trị khách thể sẽ chọn 5 giá trị quan trọng nhất đối với họ và xếp theo thứ tự từ 1 đến 5 (từ quan trọng nhất đến ít quan trọng nhất). Giá trị nào có điểm số càng cao được coi là càng quan trọng. Khi xử lý, những câu ngược nghĩa đã đổi điểm.

Kết quả thu được ở bảng 1 cho thấy, phẩm chất được thanh niên nông thôn lựa chọn ở vị trí thứ 3 là *có lòng yêu nước, có ý chí lập thân, lập nghiệp để góp phần xây dựng đất nước* với ĐTB: 3,31. Kết quả khảo sát còn cho thấy, lòng yêu nước của thanh niên nông thôn còn được thể hiện khi họ xếp giá trị *có ý thức tinh thần đoàn kết tập thể vì lợi ích chung* ở vị trí thứ 2 với ĐTB: 3,41 trong 19 giá trị. Bên cạnh đó, tương lai, vận mệnh của đất nước cũng được thanh niên nông thôn xếp ở vị trí thứ 5 trong 14 giá trị mà thanh niên quan tâm hiện nay với ĐTB = 2,53 (bảng 4). Những kết quả này cho thấy, yêu nước vẫn đang là một trong những giá trị cốt lõi, cơ bản nhất của thanh niên nông thôn nói riêng và thanh niên Việt Nam nói chung hiện nay.

Một số phẩm chất khác cũng được thanh niên nông thôn đánh giá ở mức độ tương đối quan trọng là *thực hiện đầy đủ nghĩa vụ công dân khi có yêu cầu* (ĐTB: 3,01); *tôn trọng pháp luật, quy ước cộng đồng* (ĐTB: 3,07). Đây là một trong những phẩm chất cần có thể hiện lòng yêu nước của thanh niên trong thời kỳ mới.

Lòng yêu nước của thanh niên nông thôn được thể hiện rõ hơn trong các hoạt động xã hội mà họ thường tham gia.

Kết quả khảo sát (bảng 2) cho thấy, hoạt động xã hội mà thanh niên nông thôn tham gia thường xuyên nhất là *hoạt động Đoàn* (ĐTB: 2,51) và *các hoạt động tình nguyện của thanh niên* (ĐTB: 2,41), *hoạt động thể dục, thể thao*

(ĐTB: 2,33), hoạt động tuyên truyền, vận động mọi người chấp hành pháp luật, các quy định, nội quy ở địa phương hay nơi làm việc, học tập (ĐTB: 2,22). Điều này phần nào cho thấy, mong muốn sống có ích, được đóng góp, cống hiến cho xã hội của thanh niên nông thôn hiện nay. Điều này cũng thể hiện tinh thần yêu nước, ý thức trách nhiệm của thanh niên nông thôn. Tuy nhiên, thực tế cho thấy, có một sự thiếu nhất quán trong định hướng giá trị cũng như trong lựa chọn và hiện thực hóa các giá trị trong hoạt động sống của thanh niên nông thôn hiện nay. Cụ thể, tuy hoạt động đoàn là hoạt động mà thanh niên nông thôn tham gia thường xuyên nhất, nhưng số thanh niên tham gia thường xuyên cũng chỉ có hơn một nửa (58%), có đến hơn 1/3 số thanh niên nông thôn được hỏi (35,3%) thỉnh thoảng mới tham gia và 6,7% không bao giờ tham gia sinh hoạt Đoàn. Hoạt động tình nguyện của thanh niên cũng chỉ có chưa đến 1/2 (47,7%) số thanh niên được hỏi tham gia thường xuyên, 45,8% thỉnh thoảng tham gia và 6,5% không bao giờ tham gia. Việc tham gia các hoạt động tuyên truyền, vận động mọi người chấp hành pháp luật, các quy định, nội quy ở địa phương hay nơi làm việc, học tập chỉ có hơn 1/3 số thanh niên nông thôn tham gia thường xuyên (34,2%), hơn một nửa số thanh niên được hỏi (53,9%) thỉnh thoảng tham gia và 12% không bao giờ tham gia. Thực tế cho thấy, tham gia sinh hoạt đoàn thể hiện tính tích cực chính trị - xã hội tương đối cao của thanh niên, tuy nhiên do các hình thức tổ chức và tập hợp thanh niên chưa đáp ứng tới yêu cầu của thanh niên đối với các đoàn thể, tổ chức và phong trào của họ, do đó chưa thu hút được đông đảo thanh niên tham gia. Cũng trong khảo sát này, kết quả còn cho thấy, tuy thanh niên nông thôn xếp giá trị “*tương lai vận mệnh của đất nước*” ở vị trí thứ 5 trong những giá trị mà họ quan tâm, nhưng họ lại không quan tâm nhiều đến *tình hình chính trị, thời sự của đất nước* khi xếp vấn đề này ở vị trí thứ 11 trong 14 giá trị chúng tôi đưa ra. Điều này phần nào cho thấy, tính thiếu nhất quán trong định hướng giá trị cũng như trong lựa chọn và hiện thực hóa các giá trị trong hoạt động sống của thanh niên. Trong khi khẳng định giá trị “*yêu nước*” nhưng lại chưa hiện thực hóa tình cảm yêu nước của mình.

Bảng 2: Các hoạt động xã hội của thanh niên nông thôn

STT	Các hoạt động	ĐTB
1	Tham gia các buổi giao lưu văn hoá, văn nghệ ở địa phương	2,17
2	Tham gia các hoạt động thể dục, thể thao	2,33
3	Tham gia các hoạt động tình nguyện của thanh niên	2,41
4	Tham gia hoạt động từ thiện	1,62
5	Tham gia các hoạt động bảo vệ môi trường	1,80
6	Tham gia sinh hoạt đoàn thể (đoàn thanh niên, hội phụ nữ)	2,51
7	Các hoạt động tuyên truyền, vận động mọi người chấp hành pháp	2,22

	luật, các quy định, nội quy ở địa phương hay nơi làm việc, học tập	
8	Thấp hương cầu nguyện vào ngày rằm, mừng một tai gia đình	2,18
9	Đi lễ chùa, nhà thờ	1,72
10	Đi tham quan các di tích lịch sử, văn hoá của đất nước	1,99

Ghi chú: ĐTB được tính theo thang 3 mức độ, trong đó: Không bao giờ = 1 điểm; Thường xuyên = 2 điểm; Thường xuyên = 3 điểm.

Chúng tôi nhận thấy, giá trị yêu nước được biểu hiện tương đối thống nhất ở thanh niên nông thôn khi so sánh theo các tiêu chí học vấn, tình trạng hôn nhân, tình trạng kinh tế.

Từ kết quả trên nhận thấy, tuy còn một số vấn đề cần tìm hiểu và làm rõ thêm, nhưng có thể kết luận, hiện nay yêu nước vẫn đang là một trong những giá trị cốt lõi, cơ bản nhất của thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên nông thôn nói riêng. Thực tế cũng cho thấy, đâu còn những biểu hiện lệch lạc, chưa rõ ràng trong một bộ phận nhỏ thanh niên, nhưng đối với đa số thanh niên nói chung, thanh niên nông thôn nói riêng, yêu nước, có tinh thần tự tôn dân tộc, mong muốn góp phần vào việc xây dựng đất nước là một xu hướng tích cực trong lối sống của thanh niên hiện nay.

2.2. Có ý chí lập thân lập nghiệp

Ý chí lập thân lập nghiệp cũng được chúng tôi tìm hiểu qua nhận thức của thanh niên nông thôn về các phẩm chất quan trọng nhất đối với thanh niên hiện nay và việc sử dụng thời gian rảnh rỗi trong cuộc sống hàng ngày của họ.

Kết quả bảng 1 cho thấy, đối với thanh niên nông thôn, phẩm chất được họ đánh giá cao nhất là *có ý chí phấn đấu vươn lên trong học tập* (ĐTB: 3,79). Thanh niên nông thôn cũng ý thức được tầm quan trọng của việc học tập khi họ xếp phẩm chất *tích cực học tập, nâng cao kiến thức, kinh nghiệm chuyên môn ở vị trí thứ 4* (ĐTB: 3,08) trong bảng xếp hạng các phẩm chất quan trọng nhất đối với thanh niên hiện nay. Có thể nhận thấy, cũng như nhiều giá trị văn hoá khác, hiếu học là một trong những giá trị văn hoá truyền thống đáng quý của người Việt Nam. Giá trị này đã được kế thừa và phát huy trong suốt chiều dài lịch sử dân tộc. Như vậy, thanh niên nông thôn hiện nay ý thức rất rõ ràng muốn thoát nghèo, họ phải có ý thức học tập, lập thân, lập nghiệp, tự mình phấn đấu tạo dựng tương lai cho bản thân và góp phần xây dựng đất nước.

Trình độ học vấn có ảnh hưởng đến đánh giá của thanh niên nông thôn về tầm quan trọng của phẩm chất *có ý chí phấn đấu vươn lên trong học tập*. Những thanh niên có học vấn cao đánh giá tầm quan trọng của phẩm chất học tập quan trọng hơn những thanh niên có trình độ học vấn thấp hơn với số ĐTB cụ thể: Cấp 2: 2,86; cấp 3: 2,98; trung cấp: 3,00; cao đẳng, đại học: 3,49.

Thanh niên đang đọc thân đánh giá tầm quan trọng của phẩm chất *có ý chí phấn đấu vươn lên trong học tập* cao hơn những thanh niên đã kết hôn với số ĐTB tương ứng là 3,15 và 2,52. Có thể chính việc chưa kết hôn, có nhiều thời gian dành cho bản thân hơn nên những thanh niên chưa có gia đình có điều kiện để học tập và tham gia các hoạt động xã hội nhiều hơn để mở mang tầm nhìn, do đó những thanh niên này có ý thức rõ ràng hơn về tầm quan trọng của phẩm chất *có ý chí vươn lên trong học tập* so với những thanh niên đã có gia đình.

Bảng 3: Hoạt động lúc rảnh rỗi của thanh niên nông thôn

STT	Các hoạt động	ĐTB	STT
1	Tìm kiếm, cập nhật thông tin liên quan đến việc học tập hoặc công việc	2,35	5
2	Đọc sách, báo, tạp chí	2,28	8
3	Học các chương trình trực tuyến	1,73	15
4	Học thêm để nâng cao kiến thức, trình độ (ngoại ngữ, tin học...)	1,96	11
5	Vào mạng internet để xem thông tin	2,08	10
6	Đi xem phim, ca nhạc	1,86	13
7	Vào mạng để chat	1,58	18
8	Vào mạng chơi game	1,49	19
9	Đến các quán trà, cafe	1,69	16
10	Đi mua sắm	1,88	12
11	Đánh bài	1,14	20
12	Đi hát karaoke	1,63	17
13	Nghe nhạc, xem phim trên ti vi	2,54	2
14	Ở nhà ngủ	2,23	9
15	Tham gia các hoạt động thể thao	2,31	7
16	Gặp gỡ trò chuyện với bạn bè	2,49	3
17	Đi thăm người thân (cha mẹ, vợ con, anh em...)	2,33	6
18	Trò chuyện với người thân (cha mẹ, anh em...)	2,54	2
19	Đi chơi xa	1,84	14
20	Đưa xe máy	1,12	21
21	Giúp đỡ cha mẹ các công việc nhà	2,79	1
22	Dành thời gian cho người yêu	2,37	4

Ghi chú: ĐTB được tính theo thang 3 mức độ, trong đó. Không bao giờ = 1 điểm, Thành thạo = 2 điểm, Thường xuyên = 3 điểm.

Tuy nhiên, kết quả khảo sát cũng cho thấy có sự thiếu nhất quán trong việc lựa chọn giá trị và hiện thực hóa giá trị của thanh niên nông thôn. Điều này thể hiện trong việc sử dụng thời gian rảnh rỗi của họ.

Kết quả khảo sát bảng 3 cho thấy, hoạt động thường xuyên nhất lúc rảnh rỗi của thanh niên nông thôn là *giúp đỡ cha mẹ các công việc nhà* (ĐTB: 2,79); *trò chuyện với người thân* (cha mẹ, vợ con, anh em...) hoặc là *xem ti vi* (ĐTB: 2,54), *gặp gỡ, trò chuyện với bạn bè* (ĐTB: 2,49); *dành thời gian cho người yêu* (ĐTB: 2,37). Trong nhóm năm hoạt động thường xuyên của thanh niên nông thôn thì *hoạt động cập nhật, tìm kiếm thông tin liên quan đến việc học tập* đứng ở vị trí cuối cùng (ĐTB: 2,35). Hoạt động học thêm để nâng cao kiến thức, trình độ cũng chưa được thanh niên nông thôn chú trọng (ĐTB: 1,96). Có thể do cuộc sống thực tế ở thôn quê còn nhiều khó khăn, thanh niên nông thôn phải có trách nhiệm gánh vác công việc nhà với cha mẹ họ, do đó họ ít có thời gian dành cho việc học tập. Tuy nhiên, điều này cũng cho thấy thực tế thanh niên nông thôn chưa thực sự chú trọng và dành nhiều thời gian cho hoạt động học tập, nâng cao tri thức.

Như vậy, đâu còn những biểu hiện chưa nhất quán, chưa rõ ràng, nhưng đối với đa số thanh niên nông thôn, yêu nước, có trách nhiệm với tương lai, vận mệnh của đất nước, có ý thức lập thân, lập nghiệp là những đặc điểm cơ bản trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay.

2.3. Biểu hiện lối sống hiện đại nhưng vẫn tôn trọng những giá trị văn hóa, truyền thống tốt đẹp của dân tộc

Vấn đề này được chúng tôi tìm hiểu qua thái độ của thanh niên với gia đình, nhu cầu trong đời sống văn hóa, tinh thần của thanh niên, hoạt động thờ cúng tổ tiên và thái độ của thanh niên nông thôn đối với một số vấn đề trong quan hệ gia đình, quan hệ nam nữ và quan hệ xã hội.

Bảng 4: Đánh giá của thanh niên nông thôn về những giá trị quan trọng trong cuộc sống

STT	Các vấn đề	ĐTB	STT
1	Gia đình	4,50	1
2	Việc làm	3,12	3
3	Sức khỏe	3,60	2
4	Học vấn	2,59	4
5	Bạn bè	1,93	8
6	Tiền bạc	1,83	10
7	Danh dự cá nhân	2,17	7

8	Tình yêu	1,78	12
9	Tương lai, vận mệnh của đất nước	2,53	5
10	Pháp luật	1,90	9
11	Môi trường sinh thái	2,40	6
12	An ninh thế giới	1,64	13
13	Tôn giáo, tín ngưỡng	1,20	14
14	Các vấn đề chính trị - thời sự của đất nước	1,79	11

Ghi chú: Trong 14 giá trị khách thể sẽ chọn 5 giá trị quan trọng nhất đối với họ và xếp theo thứ tự từ 1 đến 5 (từ quan trọng nhất đến ít quan trọng nhất). Khi tính ĐTB chúng tôi đã đổi ngược điểm. Vì vậy, giá trị nào có điểm số càng cao được coi là càng quan trọng.

Theo kết quả ở bảng 4, vấn đề mà thanh niên nông thôn quan tâm nhất hiện nay là *gia đình* (ĐTB: 4,50). Kết quả khảo sát của chúng tôi cũng phù hợp với kết quả cuộc điều tra của Phạm Hồng Tung (2009 - 2010) về “Thực trạng và xu hướng biến đổi lối sống của thanh niên Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập quốc tế”. Theo nghiên cứu của Phạm Hồng Tung, trong số các giá trị được thanh niên quan tâm và ưu tiên thì *gia đình cũng là giá trị được quan tâm nhất*. Từ những kết quả này nhận thấy, hiện nay gia đình là một giá trị được thanh niên Việt Nam nói chung và thanh niên nông thôn nói riêng quan tâm nhất. Bên cạnh việc tích cực hội nhập với xã hội hiện đại, tiếp nhận các giá trị văn hoá và lối sống của nước ngoài, thanh niên nông thôn hiện nay vẫn luôn tôn trọng các giá trị truyền thống, cốt lõi mà coi trọng gia đình là một trong những giá trị đó. Dẫu rằng gia đình Việt Nam hiện nay cũng đang trải qua những chuyển biến quan trọng dưới tác động của hội nhập quốc tế thì đối với thanh niên vẫn là tổ ấm của họ. Thái độ trân trọng và gắn bó với gia đình của phần lớn thanh niên Việt Nam nói chung, thanh niên nông thôn nói riêng đã phần nào thể hiện xu hướng lối sống lành mạnh, tích cực của thanh niên nước ta: giữ gìn, tôn vinh và phát huy những giá trị văn hoá, truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Việc giữ gìn, tôn vinh và phát huy những giá trị văn hóa, truyền thống tốt đẹp của dân tộc còn thể hiện ở nhu cầu, thị hiếu của thanh niên nông thôn hiện nay.

Về sở thích, hiện nay phần lớn (65,6%) thanh niên nông thôn thích sống trong gia đình có nhiều thế hệ hơn là sống trong gia đình hạt nhân (chỉ có vợ chồng, con cái). Tuy nhiên, những thanh niên nông thôn có học vấn cao (trung cấp, cao đẳng) thích sống trong gia đình hạt nhân hơn những thanh niên có học vấn thấp hơn.

Đa số thanh niên nông thôn (88%) thích những trang phục quần áo giản

dị, phù hợp với cuộc sống hơn là những quần áo sành điệu. Chỉ có khoảng 10% thanh niên nông thôn được hỏi cho biết họ thích mặc quần áo sành điệu, thời trang, hợp mốt, phần lớn trong số này là những thanh niên có hoàn cảnh kinh tế tương đối khá giả.

Số đông thanh niên nông thôn được hỏi (90,4%) thích sử dụng sản phẩm hàng hoá của Việt Nam hơn là những sản phẩm hàng hoá của nước ngoài.

Phần đông thanh niên nông thôn hiện nay (77,8%) vẫn thích ca khúc cách mạng Việt Nam và xem phim Việt Nam. Những thanh niên nông thôn có tuổi đời từ 23 đến 30 theo xu hướng này nhiều hơn những thanh niên có tuổi đời ít hơn.

Cũng theo kết quả khảo sát của chúng tôi, các loại hình nghệ thuật truyền thống (tuồng, chèo...) không thu hút được nhiều thanh niên nông thôn, chỉ có chưa đến 1/3 (26,9%) số thanh niên được hỏi thích loại hình nghệ thuật truyền thống, phần đông trong số họ là những thanh niên có tuổi đời từ 23 đến 30. Trên thực tế, hiện nay thanh niên thành phố cũng như thanh niên nông thôn thích xem những buổi biểu diễn ca nhạc của các ngôi sao ca nhạc đương đại hơn.

Như vậy, nhìn chung thanh niên nông thôn ngày nay có sở thích về trang phục, lối tiêu dùng vẫn thiên về phong cách truyền thống hơn là hiện đại, họ thích các loại hình nghệ thuật mang tính thực tế, số đông phù hợp với lứa tuổi và gần với thực tế cuộc sống hiện tại. Đồng thời, nhu cầu thưởng thức các loại hình nghệ thuật mang tính hào hùng, khí thế của thời kỳ cách mạng vẫn tồn tại cùng với thời gian. Điều này cho thấy, phần lớn thanh niên nông thôn Việt Nam hiện nay chưa bị cuốn vào các trào lưu "sành điệu", "thời thượng" là biểu hiện của lối sống hời hợt, a dua, hình thành do tác động của những mặt trái của nền kinh tế thị trường và quá trình toàn cầu hóa. Tuy nhiên, bộ phận thanh niên bị ảnh hưởng bởi lối sống này cũng không nhỏ và có chiều hướng ngày càng gia tăng bởi lẽ quá trình phát triển kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế của nước ta mới còn đang ở những chặng đường đầu tiên.

Hoạt động thờ cúng tổ tiên là một trong những truyền thống đặc trưng có từ hàng nghìn năm nay của dân tộc ta được chúng tôi tìm hiểu trong khảo sát này. Theo kết quả bảng 2, một trong những hoạt động mà thanh niên nông thôn tham gia khá thường xuyên là hoạt động thờ cúng tổ tiên, hoạt động này đứng ở vị trí thứ 5 (với ĐTB: 2,18) trong số 10 hoạt động mà chúng tôi đưa ra. Điều này cho thấy, những giá trị truyền thống của dân tộc vẫn được thanh niên nông thôn coi trọng và giữ gìn trong cuộc sống của họ hiện nay.

Kết quả của cuộc điều tra SAVY năm 2003 trên khách thể là thanh niên Việt Nam và kết quả nghiên cứu của Phạm Hồng Tung đã nêu ở trên đều cho những kết luận tương tự. Điều này nói lên rằng, mặc dù đang sống trong một xã hội đang trong quá trình chuyển đổi dưới tác động của công nghiệp hoá, hiện

đại hoá và toàn cầu hoá, nhưng đa số thanh niên nông thôn đều coi trọng gia đình, gắn bó với gia đình trên cả phương diện vật chất, tinh thần và tâm linh. Họ đều thừa nhận giá trị và tác động to lớn của gia đình đối với cuộc đời của mình, họ đều mong ước có gia đình hạnh phúc và gia đình vẫn là tổ ấm đối với thanh niên hiện nay. Thái độ trân trọng, thực sự gắn bó với gia đình của số đông thanh niên Việt Nam nói chung, thanh niên nông thôn nói riêng đã cho thấy, xu hướng lối sống lành mạnh, tích cực quan trọng nhất của thanh niên nông thôn hiện nay là tôn vinh và phát huy những giá trị văn hoá và truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Để tìm hiểu sâu hơn về thái độ của thanh niên nông thôn đối với các giá trị văn hoá và truyền thống tốt đẹp của dân tộc, trong cuộc khảo sát này chúng tôi đã thu thập ý kiến của họ về một số vấn đề trong cuộc sống như: quan hệ với cha mẹ - con cái, quan hệ vợ chồng và các quan hệ xã hội khác.

Có thể thấy, gia đình truyền thống ở Việt Nam mang đậm màu sắc tư tưởng và ý thức hệ Nho giáo. Trong gia đình truyền thống, con cái phải tuyệt đối nghe lời bố mẹ, làm theo những sắp đặt, chỉ dẫn của cha mẹ (về hôn nhân và các vấn đề khác trong cuộc sống) mới là người con có hiếu, gia đình "tam tứ đại đồng đường" là một biểu hiện của gia đình hoà thuận, hạnh phúc. Công thức của quan hệ vợ chồng trong gia đình người Việt xưa là "người chồng trị vì, người vợ cai quản". Trong mô hình gia đình truyền thống, mọi thành viên trong gia đình đều đón nhận và thụ hưởng sự hy sinh của người phụ nữ như một lẽ đương nhiên. Quan hệ vợ chồng đề cao sự chung thủy, hoà thuận, người chồng phải giữ nghĩa với vợ, người vợ phải giữ tiết với chồng, phải "tam tòng, tứ đức". Trong gia đình, các mối quan hệ được điều chỉnh bằng luân lý "tam cương, ngũ thường". Trong quan hệ xã hội đề cao các giá trị truyền thống như tương thân, tương ái, trọng tình trọng nghĩa, tôn sự trọng đạo... Tuy nhiên, cũng có một số yếu tố tiêu cực thể hiện trong tình yêu, hôn nhân của gia đình truyền thống như: cha mẹ can thiệp, xâm phạm vào quyền tự do yêu đương, quyết định hôn nhân của con cái. Người phụ nữ luôn phải chịu thiệt thòi và áp lực lớn của gia đình và xã hội trong cuộc sống gia đình (phải hy sinh, nhẫn nhục vì gia đình, chồng con...).

Trong quá trình hội nhập kinh tế thế giới hiện nay, nước ta đang chuyển mình từ một xã hội nông nghiệp cổ truyền sang xã hội hiện đại. Sự giao lưu và hội nhập kinh tế quốc tế đã tác động không nhỏ đến các giá trị truyền thống của người Việt xưa vốn xem nặng về nghĩa tình. Sự sùng bái đồng tiền đã phá hoại và làm biến đổi không ít những giá trị truyền thống tốt đẹp trong gia đình và xã hội. Lối sống phương Tây năng động, hiện đại với những quan niệm cởi mở về tình yêu, hôn nhân, sự bình đẳng trong quan hệ vợ chồng, cha mẹ - con cái, đề cao cá nhân đã tác động không nhỏ đến nhận thức của nhiều người Việt Nam hiện nay và thanh niên nông thôn cũng không nằm ngoài những tác động đó.

Theo kết quả khảo sát của chúng tôi, thanh niên nông thôn ngày nay vẫn tôn trọng các giá trị truyền thống, nề nếp gia đình, tuy nhiên họ cũng đã có cái nhìn cởi mở, hiện đại hơn trong quan hệ gia đình. Hầu hết họ đều ý thức được rằng, không phải nghe theo mọi chỉ dẫn, sắp đặt của cha mẹ mới là người con có hiếu, quan trọng hơn là con cái phải cố gắng học tập, làm những việc có ích, tự lo cho cuộc sống của bản thân là cách thể hiện tốt nhất lòng hiếu thảo với cha mẹ (ĐTB: 2,80). Một vấn đề cũng được thanh niên nông thôn đồng ý với mức điểm cao là *cha mẹ cần tôn trọng ý kiến của con cái* (ĐTB: 2,65), họ cũng cho rằng *con cái cần lắng nghe ý kiến của cha mẹ, nhưng không nhất thiết phải làm theo mọi ý kiến của cha mẹ* (ĐTB: 2,44). Với ý kiến cho rằng, *hôn nhân là do hai bên nam nữ quyết định, cha mẹ không có quyền quyết định hôn nhân của con cái* cũng được khá nhiều thanh niên nông thôn đồng ý tuy ở mức độ không cao (ĐTB: 2,11). Với quan điểm "*con cái không nhất thiết phải sống cùng cha mẹ*" có đến gần 1/5 (19,4%) số thanh niên nông thôn được hỏi đồng ý. Chỉ có khoảng 1/10 (10,5%) khách thể được hỏi cho rằng "*con trai cần được quan tâm để học hành, phát triển sự nghiệp hơn con gái*". Như vậy, tư tưởng trọng nam khinh nữ trong xã hội cũ đã không còn nguyên giá trị trong suy nghĩ của thanh niên nông thôn hiện nay. Những kết quả này phần nào cho thấy, lối sống hiện đại đã phần nào tác động đến thanh niên nông thôn hiện nay.

Bên cạnh gia đình lớn thì mỗi thanh niên cũng đã và sẽ có gia đình nhỏ của riêng mình. Kết quả khảo sát cho thấy, thanh niên nông thôn cũng có cái nhìn vừa truyền thống vừa hiện đại về quan hệ vợ chồng. Những giá trị truyền thống tốt đẹp vẫn được họ tôn trọng, những giá trị cũ không còn phù hợp không được thanh niên nông thôn ủng hộ. Với quan niệm cho rằng *điều quan trọng nhất để có gia đình hạnh phúc là sức khỏe và tình yêu thương* được thanh niên nông thôn đồng ý với số điểm cao (ĐTB: 2,78). Một vấn đề nữa cũng được thanh niên nông thôn ủng hộ là *vợ chồng cùng nhau chia sẻ, gánh vác việc chăm sóc con cái* (ĐTB: 2,88). Họ chỉ đồng ý một phần với việc cho rằng, người vợ lo công việc nội trợ và nuôi dạy con cái (ĐTB: 2,00).

Kết quả trên nói lên, hiện nay nhận thức của thanh niên nông thôn đã thay đổi về trách nhiệm của người vợ, người chồng trong gia đình, người chồng và người vợ có quyền và trách nhiệm ngang nhau trong gia đình, người chồng phải có nghĩa vụ chia sẻ việc chăm sóc con cái với người vợ, chứ không phải quan niệm "chồng chúa, vợ tôi" như trước kia.

Theo kết quả khảo sát, học vấn có tác động đến quan điểm, nhận thức của thanh niên nông thôn về vấn đề quan hệ giữa người vợ và người chồng trong gia đình. Những thanh niên có học vấn thấp cho rằng, người chồng có quyền quyết định tất cả các công việc của gia đình này với mức đồng ý cao hơn những thanh niên có học vấn cao hơn (với mức ĐTB của thanh niên có học vấn cấp 2, cấp 3, trung cấp và cao đẳng, đại học là: 1,73; 1,58; 1,59; 1,30). Những

thanh niên nông thôn có học vấn cao lại đồng ý ở mức độ cao hơn những thanh niên có học vấn thấp về vấn đề vợ chồng cần chia sẻ công việc gia đình (với mức ĐTB tương ứng của trình độ học vấn cấp 2, cấp 3, trung cấp và cao đẳng, đại học là: 2,77; 2,90; 2,95; 2,88). Nhóm thanh niên học vấn cao lại đồng ý ở mức độ thấp hơn những thanh niên có học vấn thấp về vấn đề phụ nữ chủ yếu là chăm sóc gia đình (với mức ĐTB tương ứng của trình độ học vấn cấp 2, cấp 3, trung cấp và cao đẳng là: 1,68; 1,42; 1,53; 1,36).

Như vậy, với những thanh niên có học vấn càng cao thì sự nhìn nhận, đánh giá cũng như quan điểm của họ về vai trò của người vợ, người chồng trong gia đình có xu hướng bình đẳng hơn những thanh niên có học vấn thấp hơn. Có thể chính việc được học cao hơn, tiếp xúc nhiều hơn với xã hội, với các thông tin của cuộc sống hiện đại đã khiến những thanh niên nông thôn có học vấn cao hơn nhìn nhận một cách hiện đại hơn, bình đẳng về vai trò của người vợ, người chồng trong gia đình.

Một số vấn đề mà thanh niên nông thôn hiện nay không ủng hộ là:

Với quan điểm cho rằng, *trong gia đình, người chồng có quyền quyết định tất cả các công việc* (ĐTB: 1,58), chỉ có 8,5% thanh niên được hỏi đồng ý. Với quan điểm *phụ nữ chủ yếu là chăm sóc gia đình, không cần thăng tiến về nghề nghiệp* (ĐTB: 1,48), chỉ có 5,7% thanh niên đồng ý. Trong gia đình truyền thống trước đây vẫn quan niệm người chồng là người quyết định tất cả các công việc trong gia đình, người phụ nữ chỉ lo việc gia đình và chăm sóc con cái, không cần phát triển nghề nghiệp, sống phụ thuộc vào người chồng, không có thực quyền trong gia đình. Kết quả khảo sát trên phần nào cho thấy, những suy nghĩ hiện đại, thực tế của thanh niên nông thôn ngày nay.

Trong cuộc khảo sát này, chúng tôi cũng tìm hiểu ý kiến của thanh niên nông thôn về những hiện tượng trái với đạo đức, thuần phong mỹ tục hiện đang phổ biến trong thanh niên hiện nay như: Quan hệ tình dục trước hôn nhân, hiện tượng ngoại tình. Kết quả cho thấy, vấn đề *quan hệ tình dục trước hôn nhân* không được thanh niên nông thôn ủng hộ (ĐTB: 1,78). Có gần 1/5 số thanh niên được hỏi (18%) đồng ý với vấn đề này và 46,3% không đồng ý; 41,6% ngập ngừng khi được hỏi về vấn đề này. Thanh niên nông thôn cũng *không chấp nhận việc đàn ông hay phụ nữ ngoại tình* (chỉ có 5,7%) số khách thể được hỏi đồng ý với vấn đề này. Tuy nhiên, con số gần 1/5 thanh niên nông thôn trong cuộc khảo sát này đồng ý với việc cho rằng, quan hệ tình dục trước hôn nhân là bình thường cho thấy, tuy vẫn tôn trọng các giá trị truyền thống của dân tộc, nhưng xu hướng sống hiện đại cũng đã bắt đầu thể hiện ở không ít thanh niên nông thôn hiện nay.

Theo kết quả khảo sát của chúng tôi, trong quan hệ xã hội hiện nay nhìn chung, những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc vẫn được thanh niên nông

thôn đánh giá cao. Cụ thể, họ vẫn đánh giá cao quan điểm cho rằng *đạo đức là cơ sở để tuyển chọn và đánh giá con người* (ĐTB: 2,73), 75% thanh niên nông thôn được hỏi đồng ý với vấn đề này. Bên cạnh đạo đức thì họ cũng ủng hộ quan điểm cho rằng, *việc nhìn nhận đánh giá con người phải cũng phải trên cơ sở tài năng*, có đến 1/4 số thanh niên được hỏi đồng ý với vấn đề này. Truyền thống tôn sư trọng đạo của dân tộc vẫn được thanh niên nông thôn trân trọng (ĐTB: 2,62). Phần lớn khách thể được hỏi (65,6%) cho rằng, đạo lý “*tôn sư trọng đạo*” đến nay vẫn cần giữ nguyên giá trị

Từ những kết quả khảo sát về thái độ của thanh niên đối với gia đình và với các giá trị liên quan đến gia đình, hôn nhân cũng như trong các quan hệ xã hội khác, có thể khẳng định rằng, phần đông thanh niên nông thôn hiện nay vẫn trân trọng các giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của dân tộc, đồng thời những giá trị, truyền thống đó vẫn đang phát huy tác dụng trong việc định hướng lối sống của thanh niên nông thôn nói riêng và thanh niên Việt Nam nói chung. Tuy nhiên, xu hướng sống hiện đại cũng đã bắt đầu thể hiện ở không ít thanh niên nông thôn hiện nay.

2.4. Lối sống thực tế, thực dụng có biểu hiện ích kỷ, cá nhân

Hiện nay, toàn cầu hoá đang đưa lối sống phương Tây vào nước ta. Lối sống ấy tác động tích cực đến việc làm thay đổi lối sống khép kín, cam chịu, ỷ lại vốn có của người Việt Nam sang một lối sống cởi mở, năng động, tự lập, dám chịu trách nhiệm, phù hợp với xu thế thời đại. Tuy nhiên, cũng chính việc tiếp thu lối sống đó một cách thiếu định hướng (tiếp thu cả mặt tiêu cực của nó) dẫn đến việc xa rời lối sống theo chuẩn mực đạo đức dân tộc. Các công nghệ thông tin hiện đại đang truyền bá khắp thế giới lối sống sùng bái vật chất, cá nhân vị kỷ, thực dụng, đua đòi, ăn chơi, xa hoa, lãng phí... Lối sống đó phần nào tác động đến một bộ phận thanh niên.

Trong kết quả khảo sát của chúng tôi được trình bày tại bảng 4, có thể thấy 4 vấn đề mà thanh niên nông thôn quan tâm nhất là: *Gia đình* (ĐTB: 4,50), tiếp theo đó là vấn đề *sức khoẻ* (ĐTB: 3,60); vấn đề *việc làm* (ĐTB: 3,12). Thanh niên nông thôn cũng rất quan tâm đến vấn đề *học hành*, đối với họ vấn đề này được xếp ở vị trí thứ 4 (ĐTB: 2,59). Điều này cho thấy, thanh niên nông thôn rất quan tâm đến những vấn đề cốt yếu, thiết thực với cuộc sống hiện tại của họ. Trong khi đó, các vấn đề chung chung như *an ninh thế giới, tôn giáo tín ngưỡng* ít được họ quan tâm nhất. Có thể thấy, đây là ba vấn đề ít có liên quan trực tiếp đến thanh niên nông thôn hiện nay và là những vấn đề mà nếu có quan tâm thì họ cũng ít có điều kiện để bộc lộ sự quan tâm và tham gia tích cực vào việc giải quyết vấn đề đó.

Trở lại với kết quả khảo sát tại bảng 1, một số phẩm chất chưa được các bạn thanh niên nông thôn đánh giá cao là đấu tranh với các biểu hiện và hành vi

vi phạm pháp luật, có tinh thần tương thân tương ái (đứng ở vị trí thứ 13 và 15 trong bảng xếp hạng các giá trị).

Theo kết quả khảo sát tại bảng 2 về những hoạt động xã hội của thanh niên nông thôn, hoạt động mà thanh niên nông thôn ít tham gia là hoạt động bảo vệ môi trường (ĐTB: 1,80). Có thể thanh niên nông thôn chưa ý thức được tầm quan trọng của việc bảo vệ môi trường, cũng có thể đây là một hoạt động mà thanh niên nông thôn chưa thấy nó thực sự cần thiết, cấp bách với cuộc sống của họ nên họ ít tham gia.

Như vậy, ngày nay xu hướng lối sống của đa số thanh niên nông thôn trở nên thiết thực, thực dụng và thực tế hơn. Họ quan tâm nhiều tới các vấn đề thiết thực, trực tiếp chi phối cuộc sống hàng ngày của họ như các vấn đề công ăn việc làm, sức khỏe... Các vấn đề chung chung, ít gắn gũi với cuộc sống của họ như an ninh thế giới, tôn giáo, bảo vệ môi trường... không được họ quan tâm nhiều lắm trong cuộc sống hàng ngày.

Cũng theo kết quả khảo sát, có đến gần một nửa số thanh niên nông thôn được hỏi (43,8%) đồng ý với quan điểm *nên giữ cách sống dĩ hòa vi quý để tránh những mâu thuẫn không cần thiết*. Gần 1/5 số khách thể được hỏi (22,7%) cho rằng *trong cuộc sống hiện nay, cần biết sống khôn ngoan, khéo léo thì mới có lợi cho mình, thật thà, trung thực quá hay bị thiệt thòi*, 32,2% khách thể được hỏi nhất trí với quan điểm *điều kiện vật chất đầy đủ là điều quan trọng nhất để có cuộc sống hạnh phúc*. 16,9% khách thể ủng hộ quan điểm *nhìn chung, trong cuộc sống hiện nay, việc ai người đó làm, quan tâm nhiều đến việc của người xung quanh để gây mâu thuẫn*. Điều này cho thấy, xu hướng sống thực dụng, an toàn đã bắt đầu xuất hiện ở không ít thanh niên nông thôn hiện nay. Khi được yêu cầu bộc lộ thái độ đối với quan điểm sống *“đề cao cá nhân”* có đến 19,6% đồng ý, số còn lại phân vân và phản đối. Điều này cho thấy, tuy sống thực tế, thực dụng nhưng phần đông thanh niên nông thôn không đồng ý với lối sống ích kỷ cá nhân vụ lợi.

Cũng theo kết quả khảo sát, có đến 36,2% thanh niên được hỏi cho biết, họ *không muốn con cái làm nghề nông, chúng phải làm gì đó có thu nhập cao*. Những kết quả khảo sát này đã củng cố thêm nhận định xu hướng sống thực tế, thực dụng của thanh niên nông thôn hiện nay.

Từ kết quả trên có thể bước đầu đi đến nhận định, ngày nay đa số thanh niên nông thôn chủ yếu dành sự quan tâm của mình tới những vấn đề thiết thực, trực tiếp có liên quan đến cuộc sống của họ hay là những vấn đề cấp thiết mà cuộc sống đang đặt ra với họ. Thanh niên nông thôn tỏ ra ít quan tâm đến những vấn đề của các cộng đồng lớn như xã hội, đất nước, dân tộc, nhân loại.

Theo Phạm Hồng Tung (2011), lối sống thực dụng của thanh niên hiện nay một phần bắt nguồn từ nền văn hóa truyền thống của dân tộc Việt Nam. Là

một dân tộc mà đa số cư dân là nông dân, cuộc sống chủ yếu là làm nông nghiệp lúa nước và sống theo lối thuận theo tự nhiên, dựa vào tự nhiên nên thực dụng, thực tế đã trở thành một tâm thế ứng xử, một nếp nghĩ, lối sống có truyền thống lâu đời của dân tộc ta. Mặt khác, lối sống thực tế, thực dụng của thanh niên Việt Nam hiện nay còn là sản phẩm chủ yếu của môi trường sống hiện đại. Từ khi đất nước đổi mới, nhất là trong những năm gần đây, khi nước ta gia nhập kinh tế thế giới thì môi trường sống mới đã mang lại cho thanh niên nhiều lựa chọn khác nhau. Môi trường sống mới đó nảy sinh ra lối suy nghĩ, cách ứng xử và lối sống thực tế, thực dụng, bởi theo quy luật của kinh tế thị trường, bất kỳ sự lựa chọn sai lầm nào cũng phải trả giá, vì vậy lối sống thực tế, thực dụng là một xu hướng tất yếu, phù hợp với yêu cầu khách quan của cuộc sống, của đất nước và thời đại.

Một số kết luận rút ra từ nghiên cứu

Dẫu còn những biểu hiện chưa rõ ràng cần tìm hiểu thêm, nhưng có thể thấy rằng, đối với đa số thanh niên nông thôn, yêu nước, có tinh thần tự tôn dân tộc, có ý chí lập thân lập nghiệp, tôn trọng những giá trị truyền thống của dân tộc, sống thực tế, thực dụng là những xu hướng cơ bản nhất trong lối sống của thanh niên nông thôn hiện nay. Trình độ học vấn và hoàn cảnh kinh tế, tình trạng hôn nhân là những yếu tố bước đầu cho thấy có tác động tới lối sống của họ.

Chú thích

Số liệu bài viết được tham khảo từ đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ: "*Những vấn đề cơ bản của thanh niên nông thôn*" do TS. Đỗ Ngọc Khanh và ThS. Bùi Thị Vân Anh làm chủ nhiệm, Cơ quan chủ trì thực hiện: Viện Tâm lý học. Đề tài được thực hiện trong hai năm 2011 - 2012.

Tài liệu tham khảo

1. Phạm Hồng Tung, "*Thanh niên và lối sống của thanh niên Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập quốc tế*", NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, 2011.